
 VÝCHOVA
A VZDĚLÁVÁNÍ

ZPÍVÁME SI S DĚTMI

Marie Lišková

 PÍSNÍČKY A POVÍDÁNÍ

 POHYBOVÉ A RYTMICKÉ ČINNOSTI

 ŘÍKANKY A BÁSNÍČKY PRO MALÉ DĚTI

 GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Obsah

Předmluva	7
Sestavení publikace	8
Než začnete pracovat	9
Maminka a tatínek	11
Houpání	13
Jak šel zajíček do světa	15
Myška a liška	17
O kočičce Micce	20
Schovávaná	23
O chaloupce	25
Kočíčí bál	27
Vláček motoráček	31
Zimní zásoby	35
U stromečku	39
Muzikanti	43
O Honzíkovi	48
Spánek	52
Kocour muzikant	55
Jaro	60
Na dvoře	65
Píšťalka v zahradě	70
Hodiny	74

Od Jelimánka až do vodní říše	78
Taneční mistři	81
Včelka	87
Housenka kouzelnice	92
Literatura	97

Předmluva

Vážené paní učitelky, páni učitelé a rodiče,

právě otevíráte knížku hudební výchovy, která není pouhou knihou o hudbě a zpívání. Netradiční pojetí nechce v žádném případě význam hudební výchovy snížit, ba právě naopak, chce hudbě vrátit takové místo, které jí právem náleží. Hudební výchova je sama o sobě nejpřirozenější výchovou v tom nejširším slova smyslu. Její přednosti si dnes však málokdo uvědomuje. Není třeba vyjmenovávat všechna „pro“, která jednoznačně mluví ve prospěch zpěvu a hudby, z publikace bude například na první pohled patrné, že hudební výchova nestojí osamoceně, ale velmi úzce souvisí i s dalšími výchovami:

- ▶ rozumovou,
- ▶ pohybovou,
- ▶ výtvarnou,
- ▶ dramatickou.

Souvisí tedy se vším, co člověk k plnohodnotnému životu potřebuje.

Jde o naprosto přirozenou výchovu, která je dětské duši vlastní. Bez nadsázky můžeme říci, že se jedná o takový způsob výchovy, který měl na mysli Jan Ámos Komenský – škola hrou.

Sestavení publikace

Komu je kniha určena?

Kniha je určena všem, kteří pracují s dětmi předškolního věku:

- ▶ učitelkám v mateřských školách,
- ▶ vychovatelkám v dětských domovech,
- ▶ pracovníkům v domovech dětí a mládeže,
- ▶ pedagogům ZUŠ,
- ▶ rodičům, prarodičům atp.

Co je smyslem publikace?

Publikace chce prakticky demonstrovat a poradit, jak se naučit pracovat s hudebním materiálem.

Co je obsahem publikace?

Kniha obsahuje písňový materiál s konkrétní náměty; pohybovými a rytmickými činnostmi.

Řazení činností

Písňový materiál je uspořádán dle obtížnosti (hlasový rozsah, melodická obtížnost písní).

Než začnete pracovat

Publikace není pouhým klasickým zpěvníkem. **Lidové, ale i umělé písně**, které najdete vždy v záhlaví kapitoly, jsou doplněny **pohybovými a rytmickými činnostmi**. Lidové písně v hudebních začátcích převažují, jsou přirozenou hudební průpravou. Lidová píseň má jednoduchou melodiku i rytmus, které jsou v začátcích muzicírování nepostradatelné. Umělé písně tuto přednost většinou postrádají.

Po písni a jejím rytmickém či pohybovém doprovodu je v kapitole zařazena **řikanka** – báseň, která současně s obsahem písně slouží k motivaci dětí nebo jí je využito k rytmické výchově.

Další místo v kapitole zaujímá **mluvené slovo (vyprávění – pohádka)**, které je protknuto různými úkoly z hudební výchovy. Jde například o rozpoznávání zvuků, práci s dynamikou, výškou a barvou tónů, ale i o hlasovou výchovu (nazvučení tónu pomocí slabik či slov začínajících např. hláskou „m“ – mňau), rozvoj řeči a motoriky atp.

Všechny činnosti jsou řazeny postupně od nejjednodušších po složitější.

Mluvené slovo je nadstandardní nabídkou důležitou pro ty, kteří si s hudební výchovou nevedí rady, a využitelnou i pro ty, kteří mají již svůj osobitý styl práce, ale hledají i jiné přístupy a nesetrvávají v zaběhnutých stylech.

Díky této publikaci dojdeme k jednoznačnému závěru – k možnosti tzv. **globální výchovy** dětí. Jedná se o takový styl práce, u kterého není zapotřebí dělit výchovné činnosti po tzv. složkách. **Plně totiž stačí dobře vedená hudební výchova!** Náměty uvedené v jednotlivých kapitolách se dají různě rozšiřovat, kombinovat, pozměňovat, ale i spojovat s nehudebními činnostmi. V ruce různých pedagogů bude mít tedy publikace vždy jiný charakter. Každému vyhovuje jiný styl, skupiny dětí jsou různě vnímavé

atp. Jednotlivé kapitoly tvoří uzavřený celek s mnoha náměty a nápady. S kapitolou lze pracovat různě dlouhou dobu. Vždy záleží na konkrétních podmínkách a dané skupině dětí.

Kniha nechce v žádném případě evokovat myšlenku, že hudba je převážně povídání. **Zpěv lze totiž naučit pouze zpíváním.** Písničky by měly v mateřských školách znít každý den bez zdlouhavé motivace.

Publikace slouží výchovným pracovníkům k inspiraci a zamyšlení, k rozvinutí fantazie a k podpoře vlastní tvůrčí práce.

Věřím, že mnohé slovní hříčky potěší i dospěláky, kteří s nimi dle svého úsudku „zdravě naloží“ jak ke spokojenosti své, tak i ke spokojenosti dětí.

Činnosti

► Zpěv

Zpěv je doménou hudební výchovy v předškolním věku. Začínáme se zpěvem říkadlových popěvků na kukačkové tercii. Nejvíce využíváme tónový prostor d^1 – a^1 (nejpřirozenější poloha dětského hlasu). Nácvik písní úzce souvisí s pohybovou výchovou.

► Pohyb

V publikaci je pohyb spojován s deklamací říkadel a zpěvem. Zpěv písní doprovázíme jednoduchými krokovými variacemi, pohybem vyjadřujeme obsah písně či básně. V pohybových činnostech se věnujeme i improvizovanému pohybu (souvislost s dramatickou výchovou).

► Rytmus

Rytmus je podstatnou součástí hudební výchovy v předškolním věku. Rytmické citění dětí rozvíjíme pomocí přednesu říkadel, hry na tělo, posléze i na rytmické, lehké ovladatelné nástroje.

Poznámka na okraj: Publikace v mnohých ohledech počítá se základními znalostmi metodiky hudební výchovy.

Maminka a tatínek

>> Moje maminka je tou nejlepší maminkou na světě. Pořád se usmívá a zpívá a zpívá. Nikdo nemá takovou maminku jako já. A tatínek? I když je velký, přece si se mnou hraje. Vozí mě na tříkolce, nosí mě na ramenou a umí říkat pěkné říkanky. Znáte třeba tuhle? <<

Paci, paci

Pa - ci, pa - ci, pa - ci - čky! Tá - ta kou - pil bo - ti - čky,
a ma - min - ka pá - sek, za my - ší o - cá - sek.

Paci, paci, pacičky!
Táta koupil botičky
a maminka pásek
za myší ocásek.

>> Nebo se vám, děti, líbí více tato říkanka? <<

Dupy, dup

Táta dupe: dupy dup
Máma cupe: cupy, cup
Babka šlape: šlapy, šlap
Děda klape: klapy, klap
Vnouček ťape: ťapy, ťap.

(Při deklamaci napodobujeme odlišné typy chůze. Starší děti mohou hrát na dětské rytmické nástroje. Ke slovu „dup“ zvolíme například hru bubínku.)

>> Mně se ale stejně nejvíce líbí říkanka o ševci. <<

Šiju boty

Šiju boty
do roboty,
nemám chleba
ani sejra,
kočka mně to
všechno snědla –
udělala kšc do mlejna.

(Při přednášení otáčíme, motáme rukama. Na slovo „kšc“ rozpřáhneme paže. Na slova „do mlejna“ dáme paže k hrudníku, jakoby se schoulíme.)

Houpání

Houpy, houpy

Mírně Lidová píseň z Čech

Hou - py, hou - py, ko - čka sně - dla krou - py,
ko - řa - ta se hně - va - la, že jim ta - ky ne - da - la.

>> Děti, houpaly jste se už někdy na houpačce? Třeba na té, která vypadá jako lodička? Když v ní sedíte, jste jako námořníci na lodi. Houpáte se zepředu dozadu a zase nazpátek a tak pořád dokola. Zkusme se teď pohoupat bez houpačky. <<

(Lehneme si na záda, rukama se chytíme za kolena a přenášením váhy zepředu dozadu se snažíme kolébat.)

>> Houpáním se uspávají malé děti. Maminka je houpá v náručí nebo v kočárku a přitom pěkně zpívá. <<

(Zpíváme písničku Houpy, houpy.)

>> Děti, vezměte si každý svoji nejoblíbenější hračku a pojdte ji společně se mnou pohoupat a uspat. <<

(Píseň Houpy, houpy zpíváme několikrát za sebou. K našemu zpěvu se děti přidávají postupně. Všechny děti přitom kolébají svoji hračku. Ukolébkavku zpíváme jemně, tiše, monotónně.)

>> Děti, všimly jste si, o jakém zvířátku jsme v písničce zpívaly? Správně, o kočičce. A poznaly byste kočičku podle jejího hlasu? Dělá bú, mú, nebo snad mééé? Že ne?! Jak tedy kočička dělá? Správně, kočička mňouká. Při mňoukání se navíc protahuje. Pojdme si vyzkoušet, jak takové kočičí mňoukání a protahování vypadá. <<

(Zkusíme, jak kočička mňouká a jak se protahuje „kočičím hřbetem“.)

>> Představte si, děti, že kočička naši písničku zná. Prozpěvuje si ji ale svojí kočičí řečí. Poslechněte si jak. <<

(Melodii písničky zazpíváme na slabiku mňau.)

>> Že byste si to kočičí zpívání chtěly vyzkoušet? No prosím, můžeme začít. <<

Mňau, mňau

mňau, mňau, mňau, mňau.....

>> V naší písničce jedla kočka kroupy. Děti, víte ale, na čem si kočička opravdu nejvíc pochutná? Je to bílé, sladké a teče to. Výborně, kočička má opravdu nejraději mlíčko. Aby se mohla mlíčka napít, musí mít však hodně hbitý jazýček. Zkusme, jak musí být takový kočičí jazýček hbitý. <<

(Podle fantazie pohybuje jazykem – napodobujeme kočičku.)

>> Kočička má vysoký hlásek. Myslíte si, že by jí slušelo i tohle mňoukání? <<

(Zamňoukáme v hluboké poloze.)

>> Určitě ne, vidíte! Představte si, že byste najednou začaly mluvit hlasem svého tatínka. To by bylo divné! Ještě že se to nikdy nestane. Jedině tak ve snu, jestli vás uspí naše houpání. <<

Jak šel zajíček do světa

Zajíček

Klidně

Hudba Karel Hába

Slova Jan Jelínek

The musical score is written for a single melodic line in 3/8 time, starting with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo/mood is 'Klidně' (Calmly). The score consists of two staves of music. The first staff contains the melody for the first line of lyrics, and the second staff contains the melody for the second line. Chord symbols are placed above the notes: *mf* *F*, *C*, *F*, *D⁷* on the first staff; and *Gm* *i*, *F*, *C⁷*, *F* on the second staff. The lyrics are: 'Za - jí - čku v le - sí čku, co - pak dě - láš?' and 'Bě - há - vám, ská - ká - vám, tu - hle mne máš.'

Zajíčku v políčku, copak to jíš?
Travičku, hošičku, však ty to víš.

Pohybový doprovod

- ▶ První část písničky – na každou první dobu v taktu pokrčíme nohy v kolenou.
- ▶ Druhá část písničky – běháme na místě.

>> Zajíček ušáček seděl ve své jamce úplně sám. Bylo mu tak smutno, že se rozhodl vydat do světa a najít si nové kamarády. Na pasece u lesa potkal kravičku s malým telátkem. „Bú, bú,“ pozdravila kravička. „Mú, mú,“ pozdravilo telátko. „Kampak jdeš, zajíčku?“ zeptala se kráva hlubokým, ale přátelským hlasem. „Jdu se podívat do světa, kravičko,“ odpověděl zajíc. Telátko bylo také zvědavé. Zeptalo se: „Zajíčku v lesíčku, copak děláš?“ A zajíček odpověděl: „Nejraději běhám, telátko.“ <<

(S dětmi předvedeme hlas kravičky i telátka.)

>> Zajíc šel dál, až přišel k hájovně. Svým štěkotem ho z dálky vítali pes a malé štěňátko. „Hať, hať, kampak jdeš, zajíčku?“ ptá se pes. „Jdu se podívat, jak to vypadá ve světě, pejsku.“ Štěňátko bylo také zvědavé, a tak pěkně zanotovalo. <<

>> „Zajíčku v lesíčku, copak děláš?“ Zajíček odpověděl: „Moc rád skáču, štěňátko,“ a pokračoval dál ve své cestě. Nohy už ho pořádně bolely, ale přesto šel dál a propěvoval si novou písničku. <<

(Zpíváme první sloku písničky Zajíček.)

>> Jak tak zajíc jde a zpívá, ocitne se na kraji vesnice. U prvního domku se zastaví. Vidí kočku s koťátkem. „Či číííí, či číííí,“ volá na kočičku. Děti, zavolejte také Micku. „Mňau, mňau. Kampak jdeš, zajíčku ušáčku?“ ptá se kočička svou kočičí řečí. „Jdu do světa, ale tlapky už mě pořádně bolí, je mi zima a blíží se noc. Kočičko, nevíš, kde bych mohl přespat?“ Micka se zamyslela, podívala se na své koťátko a už ví, kam zajíčka poslat. Zajíčku, obejdi náš domek. Až uvidíš pole, rozhlédni se, zavěťři čumáčkem a hned budeš vědět, kam jít.“ Zajíček se víc neptal a radu kočky Micky poslechl. <<

(S dětmi vyzkoušíme, jak zajíček věťři – čicháme nosem.)

>> Za domkem, na poli se zajíček nadechl, zavěťřil, zapanáčkoval a už pelášil. Že nevíte, kam doběhl? No přece do zaječí jamky k smutné zaječici, která také hledala kamaráda. <<

Myška a liška

Říkadlo

Hudba Karel Hába

Slova Jan Jelínek

Mírně

Li - ška, ši - ška, pam - pe - li ška,
za - blou - di - la v le - se myš - ška,
ten, ten, ten, vy - ve - de ji ven.

Myší šeptadlo

Jiří Žáček

Myši chodí tuze tiše. Mají tlapky jako z plyše.	(Napodobujeme chůzi myšky – vsedě se dlaněmi střídavě dotýkáme země.)
Tiše, myši, ši, ši, ši,	(Kolébáme se z jedné strany na druhou, na pusu dáme prst.)
ať vás nikdo neslyší.	(Dáme ruce na uši.)

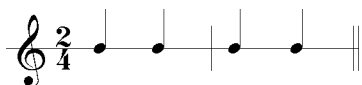
(Říkadlo přednášíme velmi tiše, současně ho doprovázíme uvedenými pohyby. U prvního dvouverší se snažíme o pravidelnost úhozů – nejdříve jedné, potom druhé ruky, na každé slovo se dotkneme jedenkrát podlahy.)

>> Děti, dnes si zazpíváme písničku o malém hbitém zvířátku s dlouhým ocasem – myšce a o lesní chytračce s mohutným ocasem – lišce. <<

(Obě zvířátka ukážeme dětem na obrázku. Zazpíváme písničku Říkadlo.)

>> Nejdříve se k písničce pojdte projít. Budeme představovat chůzi lišek. <<

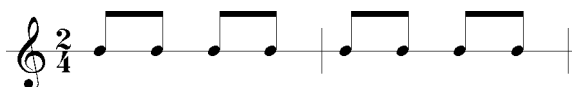
(Zpěv písničky doprovázíme hrou na bubínek.)

(Na každý úhoz bubínku připadá jeden krok.)

>> A teď se z nás stanou myšky. Děti, víte, jak běhají malé myšky? Hrozně rychle a navíc přitom ještě piští. Pojdte si běh myšiček vyzkoušet. <<

(Předvedeme lehký běh. Při zpěvu /zpívá paní učitelka/ běhají děti drobnými krůčky. Běh doprovázíme hrou na hůlky, osminky.)

>> Malá myška, ši, ši, ši, zabloudila v lese. Bodejť by ne. Myšky přece bydlí na poli, a ne ve velkém lese. V lese se dobře vyznají chytré lišky. A jestlipak, děti, víte, kde najdeme šišky? <<

(Ukážeme obrázek šišky.)

>> V lese, nebo na poli? Správně, v lese. To se nám to ale pěkně rýmuje: liška – šiška. Pojdte si zahrát na ozvěnu. Já řeknu liška a vy po mně zopakujete liška. Já řeknu šiška a vy řeknete šiška. <<

Hra na ozvěnu

Paní učitelka
Děti
Paní učitelka
Děti

li - ška, li - ška
ši - ška, ši - ška

Paní učitelka
Děti

li - ška, ši - ška.
li - ška, ši - ška.

Paní učitelka	Děti
liška	liška
šiška	šiška
liška – šiška	liška – šiška

(Při přednášení jednotlivých slov a sousloví na každou slabiku tlesk-neme.)

>> Teď si zahrajeme na malé myšky a chytré lišky. <<

(Děti rozdělíme do dvou skupin. Jedna skupina představuje myšky, druhá lišky. Děti sedí na zemi.)

>> Když uslyší hrát lišky bubínek, začnou se procházet. Půjdou pěkně pomalu. Jakmile se dají do hry hůlky, začnou pobíhat myšky a lišky si sednou na zem. <<

(Hru nástrojů střídáme. Po čase si děti své úlohy vymění.)

>> Dnes jsme si hráli na myšky a lišky. Lišky i myšky mají něco společného. Vždycky před námi utečou. Kdo před námi nikam nespíchá, je šiška. Šiška totiž nemá nožičky, zůstane ležet tam, kam spadla; tedy pokud ji liška nebo jiné lesní zvířátko neodnese. <<